

дзеркалі показували його вразливі місця, його проблеми і досягнення. Таким чином, сучасне театральне мистецтво є швидше популярним видом мистецтва та естетичної насолоди, чим анахронізмом.

Список використаних джерел:

1. Висоцька Н.О. Сучасна драматургія США [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/>
2. Головненко А. Європейський досв ід або як робити хороший театр / Анастасія Головненко. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://teatre.com.ua/modern/>
3. Испанский театр. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://yunc.org/Испанский_театр
4. Катериненко Н. Театр без кордонів, але в ланцюгах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua>
5. Театр як вид мистецтва. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://behind.refepic.ru/teatr-yak-vid-mistectva>
6. Театры Великобритании. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mir-teatra.com/velikobritaniya/>
7. Teatro alla Scala. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.teatroallascala.org/en/index.html>

Вікторія Гомонюк

Науковий керівник: д.і.н., проф.Кузнець Т.В.

ПЕРШОВИТОКИ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА: ГІПОТЕЗИ ТА ТЕОРІЇ

У багатомілітній історії нашої країни особливе місце належить козацтву. Актуальності зверненню до козацької тематики додає те, що у 2018 році минає 370-річчя початку Національної революції 1648-1676 років, яка була найвищим піднесенням боротьби українського козацтва за Українську державу. Одним із аспектів феномену українського козацтва є те, що, з одного боку, воно виникло на ґрунті високої історичної свідомості народу, пошуку української ідентичності, а з іншого боку, поява козацтва як провідної сили українського суспільства потужно вплинула на розвиток історичних знань.

Актуальність визначається і тим, щоб привернути увагу сучасного суспільства до надзвичайного впливу козацтва на історію української нації і на процес формування національної свідомості українців. Історичні джерела переконливо засвідчують появу українського козацтва у XVст., хоча його коріння сягає ще глибше, на теренах так званого Великого Кордону, «контактної зони, яка протягом тривалого часу розділяла

Європейську та Азійську, Християнську та Мусульманську цивілізацій» [1, с. 3]. Однак так як зрозуміти будь-яке явище глибоко і всебічно можна лише через звернення до його коренів, тому й українське козацтво необхідно досліджувати з його витоків.

Походження козацтва, його рання історія завжди привертала й привертають значну увагу дослідників. Історики, розмірковуючи над походженням самого терміну «козак», пропонували найрізноманітніші його трактування. Серед теорій появи українського козацтва значне місце належить етимологічній, побудованій на семантичних висновках. Польські шляхетські історики Павло Пясецький, Самуель Твардовський, Веспасіан Каховський виводили термін «козак» від слова «коза», зважаючи на спритність козаків [6, с. 156]. Український літописець Григорій Граб'янка, а за ним і російський дворянський історик Олександр Рігельман вбачали в останніх нащадків *хозарських* племен. В ряду прихильників гіпотези про походження українських козаків від чужоземних народів слід назвати російського історика М.М. Карамзіна, який вважав попередниками козацтва половців і чорних клобуків. Слідом за В.М. Татищевим версію про те, що козаки вийшли з Кавказу, повторили Г.Ф. Міллер і П.І. Симоновський. Дещо інший механізм виникнення українського козацтва виклав у своїх дослідженнях І.С. Стороженко, вважаючи, що феномен козацтва виник на *тюркській* основі. Обґрунтовував він це тезами про те, що спочатку основою українського прикордоння був тюркський елемент, який потім прийняв на себе перші удари татарських нападів, а після занепаду прикордонного земельного боярського господарства та прибутковій торгівлі людьми, виник професійний військовий промисел – козакування за тюркськими традиціями [5].

Однак, на відміну від зазначених вище концепцій переважна більшість дослідників дотримується *автохтонної* (місцевого походження, автохтон – місцевий) теорії генези українського козацтва, а саме його формування не з прийшлих з інших місць народів, а з місцевої української людності. На думку вітчизняного історика В. Щербака, основоположниками автохтонної теорії генези українського козацтва можна по праву вважати польського хроніста Марціна Бельського та французького дворянина Гійома Левассера де Боплана. Українська історіографія XIX – поч. XX ст.: В.Б. Антонович, М.О. Максимович, М.І. Костомаров, П.О. Куліш, І.М. Каманін, Д.І. Яворницький, М.С. Грушевський – поглибила і розширила останню тезу, довівши її до логічного завершення. Останні десятиріччя не внесли принципових змін у висвітлення проблеми [8]. Водночас слід зазначити, що в наукових дослідженнях вище згаданих вчених йдеться не про цілком сформоване нове соціальне явище, а лише про його початки, так зване «побутове козацтво». Саме до представників так званого «побутового козацтва» сучасні українські історики відносять маловідому слов'янську людність –

бродників і берладників, які ще за часів Київської Русі спромоглися створити специфічну суспільну культуру і в певні моменти свого історичного розвитку являли собою неабияку військову та соціально-політичну силу[6, с. 157].

Окремої уваги заслуговує одна із сучасних теорій виникнення козацтва – *теорія Великого Кордону*. Творцем теорії Великого Кордону був американський історик Фредерік Джексон Тернер, який у 1893 р. виступив в Чикаго із знаменитою в американській історіографії доповіддю про значення «Великого Кордону» для американської історії. Про перспективність дослідження козацьких спільнот у контексті Великого Кордону говорили ще в 60-ті рр. ХХ ст. В. Макнілл та І. Лисяк-Рудницький. В. Макнілл намагався схематично поширити на східноєвропейський степ і козаків концепцію Великого Кордону. Натомість І. Лисяк-Рудницький уже вважав, що ця теорія могла б послужити плідним методологічним засобом для вивчення української історії. Також на зламі 80-90-х рр. низку слушних спостережень з приводу ролі Степового Кордону в українській історії зробив Ярослав Дашкевич [3, с. 20]. Своєрідний підхід до історичного процесу в Україні було представлено в колективній праці з гучною назвою «Цивілізаційна історія України», де виділено окремий розділ «Козацька цивілізація». В цей перелік найновіших публікацій добре укладаються видані дещо раніше монографія Віктора Брехуненка з проблем козацько-московських стосунків з геополітичною картою Східної Європи до середини XVII ст. і ґрунтовна стаття Владислава Грибовського про козацько-ногайські стосунки в контексті Великого Кордону.

Підсумовуючи, можемо дійти до висновку, що найпоширенішими гіпотезами є теорія «етнічних витоків» (хозарська, татарська, половецька та ін.); бродницька, автохтонна, а також захисна, соціальна та боярська. Особливої уваги заслуговує одна із найсучасніших теорій – теорія Великого Кордону.

Отже, історичні передумови та причини виникнення козацтва намагаються пояснити через різні теорії та гіпотези. Однак жодна з цих теорій, взята окремо, не може пояснити всю складність виникнення та формування козацтва, оскільки кожна з них базується на якомусь одному чиннику із економічної, етнічної, воєнної чи соціальної сфер. Водночас більшість з них містить раціональні зерна, синтез яких дає можливість повноцінно пояснити механізм виникнення козацтва.

Список використаних джерел:

1. Бачинська О.А. Українське козацтво. Золоті сторінки історії / О.А. Бачинська, Т.В. Чухліб, В.О. Щербак. – К.: Кристал Бук, 2015. – 400 с.

2. Боечко В.Ф., Чабан А.Ю. Роль порубіжних територій у процесі генезису козацтва / В.Ф. Боечко, А.Ю. Чабан // УІЖ. – 1999. – №2. – С. 48-54.
3. Брехуненко В. Козаки на степовому кордоні: Типологія козацьких спільнот XVI-XVII ст. / В. Брехуненко. – К., 2011. – 503 с.
4. Смолій В.А. Історія українського козацтва: Нариси: У 2т. / Редкол.: В.А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – Т.1. – 800 с.
5. Стороженко І.С. Великий кордон та українське козацтво: до питання генези тюркських традицій / І.С. Стороженко. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Storozhenko_Ivan/Velykyi_kordon_ta_ukrainske_kozatstvo_do_pytannia_henezu_tiurkskykh_tradytsii/
6. Тараненко М.Г. До питання витоків та розвою українського козацтва / М.Г. Тараненко // Вісник Нац. техн. ун-ту України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – № 2. – С. 156-160. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2012_2_30
7. Щербак В.О. Козацтво в класово-становій структурі українського суспільства (друга половина XV – середина XVII ст.) / В.О. Щербак // УІЖ. – 1991. – № 11. – С. 43-53.
8. Щербак В.О. Українське козацтво: формування соціального стану: Друга половина XV – середина XVII ст. / Віталій Щербак. – К.: КМ Academia, 2000. – 300 с. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/coss1/shch.htm>

Богдан Гончаренко

Науковий керівник: к.і.н., доц. Голобородько В.М.

РОМАНТИЗМ В «ЗОЛОТІЙ ДОБІ» ЛІТЕРАТУРИ ХІХ СТ.

ХІХ століття, розпочате Великою французькою революцією, було дуже знаковим в історії всього людства. Цей період яскраво відобразився практично в усіх сферах життя людини. Суспільні настрої Європи, під впливом буремних подій у Франції, стали передвісником майбутніх важливих і докорінних змін.

ХІХ століття – це і час бурхливого розвитку всіх сфер художньої культури, при цьому їх співвідношення і роль зазнали істотних змін. Суттєвий перелом у духовному житті пов'язується в цей період із небаченим підйомом не лише суспільної свідомості, але й науки та техніки. Точний науковий аналіз, непохитна переконливість наукового